

LA LEXICOGRAPHIE ACTUELLE ET LES CORPUS ÉLECTRONIQUES
Le traitement des archaïsmes et régionalismes dans DEX

(Résumé)

Dans l'article on se préoccupe de la possibilité de recourir aux corpus des textes électroniques pour améliorer la pratique lexicographique du roumain. Le cas étudié est celui des archaïsmes et mots régionaux dans DEX.

Mots-clé: lexicologie, lexicographie, corpus électroniques, archaïsmes, régionalismes.

Cuvinte-cheie: lexicologie, lexicografie, corpusuri electronice, arhaisme, regionalisme.

*Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”,
București, Calea 13 Septembrie, nr. 13*

Mihaela Marin

CONSIDERAȚII ASUPRA LEXICOGRAFIEI BILINGVE
ROMÂNNO-PERSANE

Alcătuirea unor dicționare ale limbii persane, explicative, bilingve și chiar multilingve de tip comun are tradiție milenară. Numărul lor este greu de stabilit deoarece manuscrise se descoperă destul de des, iar aria lor de răspândire duce din India în Turcia sau în Asia Centrală ca să ne referim la depozitele de manuscrise existente în marile biblioteci europene și care nu sunt în totalitate inventariate¹.

Un monument al lexicografiei persane este *Loqat-e fors* sau *Loqat-e nāme* al lui Asadi Tusi, alcătuit în secolul al XI-lea (tipărit pentru prima dată de Paul Horn în 1897, după un manuscris din secolul al XIX-lea, păstrat la Vatican) și care conține circa 2 300 de cuvinte culese nu numai din izvoare scrise ci și din vorbirea curentă sau din terminologia meșteșugărească².

Dicționarul amintit a reprezentat un model de urmat pentru mulți lexicografi, care l-au îmbogățit ulterior. Acești autori sunt originari din diferite provincii ale Persiei, iar în perioada de decădere a literaturii persane clasice (când centrul de greutate al acesteia se mută în India sub influența Marilor Moguli) interesul pentru dicționarele explicative ale limbii persane va fi mare, fiindcă aceasta va deveni limba de curte vorbită și de nenativi.

¹ De fapt, în iranistică se consideră că au existat peste două sute de mii de titluri de dicționare explicative. Profesorul rus M.P. Salemann, într-un studiu din 1888, legat de dicționarul *Mear-e Jamali* menționează titlurile a 161 de astfel de lucrări, iar filologul iranian Said Nafisi, în prefața la dicționarul *Farhang-name-ye fārsi* sau *Fanudsar*, publicat începând cu 1938, completează lista cunoscută până atunci. În introducerea la *Farhang-e fārsi*, Mohammad Mo'in, la capitolul *Dicționare persane*, vol. I, Teheran, 1995, 39–43, menționează alte lucrări lexicografice elaborate în India și Iran.

² V. Bageacu, *Curs de istoria lexicografiei persane*, note de curs.

Aceste dicționare au câteva trăsături importante: **1.** tradițional sunt alcătuite din capitole (*bāb*) și acestea din subcapitole (*fasl*). Capitolul de fapt este litera alfabetului (prima literă a cuvântului explicat), iar subcapitolul, ultima literă. Se înțelege că totul urmează ordinea literelor în alfabet. Această structură este prezentă în majoritatea dicționarelor persane; **2.** a doua caracteristică este ilustrarea sensurilor unui cuvânt prin citate extrase, în general, din literatura scrisă cu menționarea autorului. Pentru fiecare sens se dau ca exemple distihuri (distihul fiind unitatea corespunzătoare versului).

Dacă *Meyār-e jamali* avându-l ca autor pe Shams Fakhri Isfahani (secolul al XIV-lea) urmează aproape fidel modelul lucrării lui Asadi Tusi, celelalte vor aduce ceva în plus. *Tofat-ol-Sa'dat* al lui Ziya-ed-din Mohammad, alcătuit deja în India la începutul secolului al XVI-lea conține mai mult de 14 000 de cuvinte, printre acestea figurând și numeroase arabisme și turcisme. Structura dicționarului este deja cea devenită clasică.

Tot din același secol provine și *Tohfāt-ol-ahbab*, alcătuit de Hafez Ubehi (originar de lângă Herat, localitate de pe teritoriul Afganistanului de azi) și în care găsim, pe lângă un număr mare de citate poetice, și peste 2 400 de cuvinte culese din lexicul învechit și dialectal.

În secolul al XVIII-lea începe citarea surselor pentru alcătuirea unui dicționar. Pentru *Mağma'-ol-fors*, Soruri (originar din Kashan, pe teritoriul actualului Iran) a folosit circa 20 de surse lexicografice reluând din acestea majoritatea citatelor³.

În general dicționarele ce vor urma le reiau în mare măsură pe cele precedente, îmbogățindu-le: *Farhang-e jahangiri*, *Borhan-e Qat'e*, *Farhang-e Rashidi*, *Giyas-ol-loqat*, (în care figurează și expresii idiomatice) numără zeci de mii de cuvinte.

În secolul al XX-lea se conturează o structură nouă a dicționarelor limbii persane, care stă la baza lucrărilor contemporane de gen; în alcătuirea dicționarelor bilingve se află câteva lucrări lexicografice explicative de referință.

Se poate cita *Farhang-e Nafisi* de Ali Akbar Nafisi, redactat de fiul acestuia, cunoscut filolog, Said Nafisi și tipărit într-o primă ediție între 1938–1955. Lista de cuvinte însumează 158 431 de intrări, printre acestea figurând 99 522 arabisme (cam toate cuvintele arăbești din limba persană) precum și numeroase turcisme și neologisme preluate din unele limbi europene (franceză, engleză etc). Utilizarea volumului este anevoiasă în primul rând din pricina numărului mare de arabisme, unele dintre ele ieșite din uz.

Cea importantă operă lexicografică este *Loqatnāme-ye Dekhoda* (dicționarul tezaur al limbii persane) impresionant atât prin lista foarte cuprinzătoare cât și prin numărul mare de citate (preluate din literatura persană cultă) cu care sunt ilustrate sensurile. A doua ediție a acestui dicționar numără 50 de volume, format A₃, iar materialul este distribuit pe trei coloane pe pagină. Inventarul neologic este foarte bogat în termeni preluați în special din limba franceză.

³ V. Bageacu, *ibidem*.

Demn de amintit este *Farhang-e fārsi* Mohammad Mo'in conceput de autor în patru volume, dintre care două au caracter enciclopedic.

Pentru alcătuirea oricărui dicționar (fie explicativ, fie bilingv) redactorul (sau redactorii) nu pot să ignore atât aspectele lingvistice contemporane, cât și pe cele politice, istorice sau geografice.

La începutul secolului trecut au pătruns în persană (o dată cu progresul științific și tehnic) numeroase neologisme din unele limbi europene occidentale. În anii treizeci s-a încercat eliminarea din limbă a împrumuturilor și înlocuirea acestora cu termeni persani sau cu formații realizate prin calcul lingvistic. În aceeași tendință s-a înscris și mișcarea puristă, care avea în vedere trecerea pe planul al doilea a sinonimelor arabe ale cuvintelor persane⁴. Încercarea de a simplifica scrierea persană folosind alfabetul arabo-persan nu a avut rezultatul dorit, deoarece unele sunete diferite din limba arabă, redată prin grafeme distincte se pronunță identic în limba persană (exemplu s, t, h); această problemă ar putea fi deplin rezolvată numai dacă s-ar schimba alfabetul (pentru limba persană alfabetul latin s-ar putea întrebuița cu succes, deoarece ar putea reda chiar mai bine aspectele fonetice ale acestui idiom)⁵.

Lexicul limbii persane a suscitat dezbateri aprinse și în acest scop a luat naștere Societatea academică (de limbă și literatură) *Farhangestan-e Iran* al cărui prim scop era elaborarea de dicționare care să împiedice pătrunderea masivă și inutilă a unor neologisme⁶. Învingători au ieșit lingviștii moderați care, în disputele la care au participat (în deceniul al treilea al secolului trecut), au realizat un raport just între neologismele europene și arabismele din terminologia științifică.

Încă de la început trebuie să spunem că preocupările pentru limba persană s-au manifestat la noi încă din perioada veche a culturii române și când spunem acest lucru ne gândim la unele personalități enciclopedice, între care se situează Dimitrie Cantemir și Timotei Cipariu; acesta din urmă cunoștea, pe lângă persană și ebraică, și alte limbi orientale, printre care araba, turca și siriaca.

Interesul pentru limbile iraniene vechi și contemporane apare câteva secole mai târziu, în lucrările care își propuneau să clarifice problema originii cuvintelor românești autohtone, pentru care nu existau decât soluții etimologice aproximative (între acestea se situau și cuvinte care nu aveau corespondent în albaneză).

Cel mai mare merit în acest sens îi revine lui B.P. Hasdeu, care a pus în evidență, în unele dintre cercetările sale, înrudirea dintre limba traco-dacilor și unele idiomuri iraniene. Printre cuvintele discutate se numără *baci*, *brânză*, *doină*, *ghiuj*, *șiroadă*, *șirimpâu*, *traistă* ș.a. Studiile acestui lingvist au reprezentat punctul de plecare pentru lucrările românești ulterioare destinate acestui subiect.

⁴ Într-o vorbire „elevată”, întotdeauna un epitet persan era obligatoriu dublat de un sinonim arab, vorbitorul dorind să scoată în evidență gradul său de cultură.

⁵ V. Bageacu, *Ahmad Kasravi și reforma limbii și scrierii în persana contemporană*, note de curs.

⁶ V. Bageacu, *Lexicul limbii persane, încercări de normare a fondului și activitatea academiei de limbă și literatură*, note de curs.

Tot în domeniul studierii substratului limbii noastre din perspectiva comparației cu unele limbi și dialecte iranice se înscriu și contribuțiile aparținând lui Ov. Densusianu, Al. Rosetti, I. Șiadbei, C. Poghirc, A. Riza etc.⁷.

Dintre învățații noștri care au fost preocupați de acest idiom oriental trebuie să-l amintim pe Gh. Popescu-Ciocănel căruia îi datorăm pe lângă o traducere a *Golestanului* lui Saadi (folosind varianta originală a textului) și o lucrare intitulată *Quelques mots roumains d'origine arabe, turque, persane et hébraïque*, apărută la Paris în 1907⁸.

Înființarea secției de limba și literatura persană la Universitatea din București, la începutul deceniului al șaptelea al secolului trecut, a reprezentat un moment semnificativ pentru orientalistica de la noi, deoarece, de atunci, această limbă a început să fie studiată riguros, iar interesul pentru cunoașterea sa a devenit tot mai mare, astfel că mai multe generații de studenți au putut pătrunde tainele acestui domeniu.

Secției de limba și literatura persană și în special conf. dr. Viorel Bageacu i se datorează pe lângă manualul de limba persană și două glosare (unul persan-român și altul român-persan), extrem de riguros alcătuite care conțin cele mai importante cuvinte ale limbii persane. Același autor a publicat în 1987, în colaborare cu prof. Monica Broșteanu, un *Dicționar frazeologic persan-român*, atent elaborat, a cărui valoare lexicografică este incontestabilă. Lucrarea amintită este meritorie prin aceea că vine în sprijinul tuturor celor care studiază limba persană, ajutându-i să înțeleagă și tradițiile și mentalitățile iraniene și constituie totodată și un instrument de lucru indispensabil traducătorilor (în și din această limbă) care doresc să ofere o versiune literară cât mai exactă a textului avut în vedere. În acest dicționar sunt incluse proverbe și zicători persane cu echivalentele lor românești, numeroase sensuri figurate ale cuvintelor-titlu, însoțite de explicații referitoare la modul și împrejurările în care se întrebunțează acestea.

Se cunoaște faptul că mulți studenți iranieni s-au pregătit în facultățile de la noi, printre aceștia se numără și absolvenții ai secției de limba și literatura română ai Universității din București. Unii dintre aceștia s-au dovedit extrem de pasionați de limba și cultura noastră și, prin urmare, pe lângă faptul că au ajuns să o cunoască foarte bine, au dorit să împărtășească din experiența lor și altor conaționali și, de aceea, au elaborat câteva dicționare bilingve, apărute în România și în Iran.

Aș vrea să mă opresc asupra lucrărilor a doi autori iranieni, și anume dr. Alibeman Eghbali Zarch (acestuia îi datorăm și o cercetare despre cuvintele persane din română) și Babak Parsa Motlagh. Cele două dicționare nu prezintă o reală valoare lexicografică, ci sunt mai degrabă două încercări timide, dar care trebuie totuși luate în seamă.

Primul a realizat un *Dicționar român-persan și persan-român cu ghid de conversație român-englez-persan*, care a apărut în 2003 la editura *Semne* din

⁷ Vezi bibliografia de la sfârșitul prezentului articol.

⁸ N.I. Simache, Paul Popescu, *un orientalist ploieștean, Gh. Popescu-Ciocănel*, Muzeul de Istorie al Județului Prahova, 1969.

București. Structura dicționarului (care se adresează începătorilor) este simplă, autorul oprindu-se la un singur sens (cel mai întrebuițat) al fiecărui cuvânt, fără a menționa vreo indicație morfologică sau stilistică pentru acesta. Prima secțiune a cărții este consacrată dicționarului român-persan, cea de-a doua, celui persan-român, pentru ca finalul să conțină un ghid de conversație trilingv (român-englez-persan) și o schiță de gramatică realizată sub forma unor tabele în care apar pronumele personale, reflexive, posesive (cu echivalentele românești și formele acestora în cadrul declinării), conjugarea verbelor *a fi, a avea, a vrea, a da, a bea, a sta, a lua, a ști*, la diateza activă, la modul indicativ, timpurile prezent, perfect compus și viitor.

Tot pentru a veni în sprijinul utilizatorilor lucrării sale, Alibeman Eghbali Zarch a considerat de cuviință să ofere și o listă a principalelor nume de țări cu traducerea lor în persană, ca și pronunțarea cuvintelor persane. Acest din urmă fapt este foarte important, deoarece în idiomul oriental despre care este vorba vocalele scurte nu se scriu și, din această cauză, pot apărea dificultăți de pronunțare sau chiar confuzii.

I-am sugera autorului să mai includă în articolul de dicționar măcar acel sens figurat, care l-ar putea ajuta pe cel ce învață românește să înțeleagă mai bine limba noastră, precum și unele indicații morfologice, cum ar fi formele de plural și de feminin ale unora dintre părților de vorbire nominale, ca și pe cele de prezent indicativ în cazul verbelor. Babak Parsa Motlagh a publicat un dicționar român-persan la Teheran în 1994. Autorul este un foarte bun cunoscător al limbii române și credem că lucrarea sa poate fi consultată de iranienii care doresc să se familiarizeze cu limba română. Cartea este utilă în special începătorilor și cuprinde în jur de 2000 de intrări, care au, pe lângă echivalentele lor persane, și o serie de indicații de plural, de prezent indicativ, clasa morfologică din care face parte fiecare cuvânt ca și sinonimele persane ale acestora. În ideea că și românii interesați de limba persană ar putea consulta lucrarea despre care discutăm, ar fi bine, credem, să apară și pronunțarea echivalentelor în limba din urmă, din motivul pe care l-am expus deja. Și această carte se încheie cu câteva tabele sinoptice de gramatică a limbii române, în care se prezintă pronumele personale, cele reflexive, o listă a desinențelor de prezent indicativ întrebuițate la cele patru conjugări ca și alfabetul limbii noastre.

I-am sugera autorului să realizeze o structurare mai riguroasă a informației din tabelele de gramatică pentru a oferi o imagine mai clară a aspectelor prezentate.

Pe lângă aceste lucrări lexicografice modeste ca valoare științifică și practică, trebuie să spunem totuși că există în momentul de față un proiect de dicționar persan-român, inițiat și coordonat de conf. dr. Viorel Bageacu și la care colaborăm în calitate de redactor.

Această lucrare se dorește a fi cât mai cuprinzătoare din punct de vedere al inventarului lexical, motiv pentru care au și fost consultate cele mai importante dicționare străine de specialitate. Cartea se va adresa tuturor celor interesați de această limbă orientală și, tocmai de aceea, structurarea materialului este foarte riguroasă, respectându-se normele lexicografice cele mai moderne. Sarcina participanților la acest proiect este pe cât de importantă pe atât de dificilă, pentru că până acum nu există la noi o lucrare similară pe care s-o avem măcar ca punct de plecare.

Materialul selectat pentru a fi tratat de redactori aparține tuturor stilurilor funcționale ale limbii persane contemporane, tocmai pentru că avem în vedere un număr cât mai mare de cititori. Pentru că vrem să venim în sprijinul traducătorilor, al filologilor și lingviștilor, am selectat cât mai multe sensuri proprii și figurate precum și elemente frazeologice ale limbii persane.

Dicționarul trebuie să fie și o oglindă a mentalității unui popor, de aceea, acolo unde a fost necesar, s-au oferit explicații suplimentare indispensabile înțelegerii împrejurărilor și motivelor legate de utilizarea corectă a termenilor.

Cum era de așteptat, informația gramaticală este extrem de importantă, și în acest scop am organizat articolele de dicționar folosind și criteriul (frecvent în lexicografia modernă) grupării mai multor sensuri aparținând aceleiași clase morfologice și numerotarea acestora cu o cifră romană.

Un aspect caracteristic al limbii persane îl reprezintă verbele compuse, alcătuite dintr-un substantiv și un verb (tranzitiv sau reflexiv). Am preferat tratarea separată a compuselor cu aceste verbe de bază, chiar și atunci când elementul nominal din mai multe construcții este identic, deoarece avem de-a face cu semnificații diferite ale acestora.

Coordonatorul proiectului și-a propus să precizeze și originea cuvântului persan tratat; acest fapt este extrem de util și pentru studiile de etimologie de la noi din țară.

Pentru a alcătui secțiunea de frazeologie am avut în vedere cele mai frecvente expresii, locuțiuni, construcții, sintagme din limba persană.

Fiind un dicționar al limbii contemporane nu puteau fi lăsați deoparte nici termenii învechiți; includerea acestora s-a impus pentru a veni în sprijinul traducătorilor de literatură clasică persană, în care se regăsesc frecvent astfel de elemente lexicale.

Deși am avut în vedere un inventar foarte bogat, am considerat că nu e necesar să ne oprim și asupra regionalismelor, pentru a nu încărca inutil lista de cuvinte.

În ceea ce privește indicațiile de stil de tipul (religie, politică etc) redactorii au păstrat o atitudine neutră față de conceptele respective, ei rezumându-se doar la definirea cât mai exactă a noțiunilor.

Dicționarul va cuprinde aproximativ 60 000 de intrări, structura articolului fiind următoarea: cuvântul-titlu, pronunțarea, categoriile gramaticale, echivalentele românești, elementele frazeologice (aici nu avem în vedere proverbele și zicătorile, ci doar verbele compuse, expresiile, locuțiunile, sintagmele și construcțiile specifice).

În unele situații, pentru a lămurii pe deplin utilizatorii lucrării, s-a recurs la ilustrarea cu citate scurte preluate din vorbirea obișnuită și nu din limba literară.

Transliterarea termenilor persani, care apare la începutul articolului, imediat după cuvântul-titlu, respectă normele folosite în dicționarele apărute în țările în care studiul orientalisticii și lexicografia bilingvă (care include limba persană) au o tradiție mai îndelungată. Pentru a avea o imagine cât mai completă a faptelor de limbă am consultat permanent *Farhang-e farsi emruz (Dicționarul limbii persane contemporane)* apărut recent la Teheran; G. Lazard, *Dictionnaire persan-français* ca și dicționarul trilingv (persan – arab – englez) al presei contemporane

În ciuda volumului de muncă imens și a problemelor inerente unei lucrări atât de ambițioase, se speră ca într-un timp cât mai scurt publicul interesat să poată beneficia de rezultatul activității celor implicați în acest proiect.

Orientalistica a început a fi studiată în Europa și în SUA, în contextul cercetărilor de lingvistică indo-europeană. De aceea s-au putut crea aici, de-a lungul timpului, prestigioase școli în care iranistica a fost cercetată cu pasiune și cu mare rigoare. Apariția acestui domeniu științific în țări ca Anglia, Franța, Germania, SUA, fosta Uniune Sovietică, a condus implicit la elaborarea și tipărirea de dicționare care au devenit punct de referință pentru cei care aveau astfel de preocupări.

Dintre dicționarele bilingve existente pentru limba persană am considerat că este necesar să ne oprim asupra câtorva (pe care le-am avut la dispoziție și pe care le-am folosit ca modele pentru alcătuirea dicționarului persan-român pe care l-am prezentat) pentru a oferi o imagine a acestui tip de lucrare lexicografică.

Primul dintre ele este *Nouveau dictionnaire persan-français* și aparține lui Morteza Moallem, absolvent al Școlii St. Louis și ex-preparator al Facultății de Medicină din Teheran. Cartea a apărut în 1960 la Teheran în urma unei munci susținute și a fost dedicată familiei domnitoare care se afla atunci la conducerea Iranului.

În prefața lucrării autorul menționează faptul că în 1924 exista doar o schemă, pe care ulterior a transformat-o într-o operă cuprinzătoare și minuțios elaborată. Volumul însumează aproximativ 25 000 de cuvinte și variante. Din structura fiecărei intrări fac parte cuvântul-titlu, pronunțarea, echivalentele franceze, grupate în funcție de categoria gramaticală precum și o serie de elemente frazeologice (verbe compuse, expresii, locuțiuni, proverbe, zicători, expresii idiomatice, construcții) utilizate în anumite împrejurări, însoțite de indicații semantice și stilistice. Dicționarul este unul de limbă contemporană, din el lipsesc regionalismele și arhaismele. Materialul este riguros organizat în cadrul fiecărui articol și l-am consultat în vederea proiectului pe care l-am prezentat anterior.

Un alt dicționar este *The Concise Persian-English Dictionary*, într-un volum, apărut la Teheran în 1983 și aparține lui Abbas Aryanpur-Kashani și Manoochehr Aryanpur-Kashani. În prefață, autorii arată că au dorit să îmbunătățească lexicografia bilingvă persană și de aceea au urmat câteva principii: **1)** au avut în vedere o listă de cuvinte cât mai cuprinzătoare și pentru aceasta au consultat o serie de alte lucrări lexicografice bilingve și monolingve, generale și specializate. **2)** Pentru că au dorit un dicționar într-un singur volum, au exclus arhaismele și împrumuturile neadaptate la limba persană, dar au inclus cuvintele persane nou-formate care nu figurează în alte dicționare, dar care sunt extrem de frecvent folosite de vorbitori. Autorii au utilizat o serie de semne grafice pentru a-i ajuta pe cititori să pronunțe corect cuvintele, iar în cazul mai multor pronunțări au ales-o pe cea mai des întrebuintată. **3)** Fiecare cuvânt-titlu este însoțit de unul sau mai multe sinonime persane; motivul introducerii acestora este nu numai acela de a readuce în memoria cititorilor sinonimele respective, ci și de a oferi cât mai multe echivalente ale termenilor persani. A fost înregistrat un număr mare de sensuri și fiecare dintre ele a fost ilustrat cu citate scurte (propoziții, fraze, maxime, expresii idiomatice),

principalul motiv fiind că în acestea apar și formele gramaticale ca și regimul prepozițional (în cazul verbelor). Vorbitorii de persană nativi au tendința de a evita pluralele neregulate ale unor substantive (provenite din limba arabă) și de a crea forme noi de plural cu ajutorul sufixelor persane. Dicționarul include și o listă de abrevieri cu echivalentele lor englezești.

Lucrarea este foarte valoroasă pentru cantitatea de material pe care au avut-o în vedere autorii și prin dorința acestora de a ilustra bogăția semantică a limbii persane. Credem că există și mici neajunsuri ale acestei cărți și anume că nu apare transliterarea cuvintelor cu alfabet latin (fapt deosebit de important pentru străinii interesați de această limbă); informația semantică, deși cuprinzătoare, nu este organizată foarte riguros sub numere de sens corespunzătoare fiecărei categorii gramaticale, lipsesc indicațiile morfologice (de asemeni indispensabile cititorilor). Uneori sub un cuvânt-titlu apar și derivatele, lăsându-se impresia falsă că e vorba de un sigur articol. Probabil că edițiile următoare vor elimina aceste probleme inerente oricărei lucrări atât de ample și care se adresează unui public foarte larg și variat.

Cel de-al treilea dicționar bilingv este *Persidsko-ruskij slovar*. Volumul apărut la Moscova în 1970, este rezultatul muncii unui colectiv prestigios format din cercetători și profesori universitari, specialiști în limba persană, unii dintre aceștia fiind chiar vorbitori nativi ai idiomului oriental despre care e vorba. Printre autori se numără M.N. Osmanov, D. Dorri, L.N. Kiseleva, D.S. Sarîcev, K.N. Eremina, G.A. Galimova, G. Iu. Aliev, L.N. Muravleva, G.I. Kozliov, iar revizor a fost Iu. A. Rubincik, autor și al unor studii de gramatică a limbii persane.

Cartea cuprinde un număr foarte mare de intrări, articolele fiind extrem de amănunțit și de serios elaborate. Redactorii au introdus și o schiță a alfabetului persan cu transliterarea în limba rusă a fiecărui semn grafic, o listă de abrevieri și o prefață în care se explică pe larg principiile care au stat la baza alcătuirii lucrării, explicații privitoare la realizarea articolelor și exemple ale celor mai semnificative situații de lucru întâlnite pe parcursul redactării și reviziei.

Articolele sunt foarte riguros alcătuite, ele includ pe lângă cuvântul-titlu, pronunțarea, categoria gramaticală, informația semantică și o serie de indicații stilistice (învechit, arhaism etc.) sau legate de domeniul de utilizare (tehnic, medical etc). Nu lipsesc elementele frazeologice (verbele compuse, expresiile idiomatice, locuțiunile, construcțiile etc.) însoțite de explicația lor în limba rusă și de indicația stilistică. În dicționar, omonimele sunt tratate ca intrări separate. Pentru construcțiile de tipul substantiv + substantiv, adjectiv (determinat + determinant) se indică întotdeauna locul izafetului (aspect foarte important pentru străinii care studiază persana). Este de asemenea precizat regimul prepozițional al verbelor. Structura semantică conține sensuri și subsensuri, acestea din urmă notate cu romburi, pătrate și cercuri (în funcție de tipul fiecărui element frazeologic), iar sensurile sunt numerotate cu cifre arabe.

Lucrarea, apărută la Editura Academiei din Moscova, poate constitui oricând un model în domeniul lexicografiei bilingve, datorită calităților sale incontestabile și a modului extrem de serios și profesionist în care a fost alcătuită.

BIBLIOGRAFIE

- Abbas Aryanpur-Kashani, Manoochehr Aryanpur-Kashani, *The Concise Persian-English Dictionary*, Teheran, 1983.
- Viorel Bageacu, *Limba persană*, vol. I-II, București, 1988.
- Viorel Bageacu, Monica Broșteanu, *Dicționar frazeologic persan-român*, București, 1987.
- Ov. Densușianu, *Irano-romanica*, „Grai și suflet”, I, 1923, 39–71; II, 1924, 233–250; id. *Originea moșilor*, „Vieața nouă”, XVII, nr. 1–12, 1929, 163–173; id. *Probleme de toponimie și onomastică*, curs ținut la Universitatea din București, 1928–1929; id. *Noms de lieu roumain d'origine iraniene*, Donum Natalicium Schrijnen, 1929, 426–430; id. *Rom. șai și proveniența lui iranică*, „Grai și suflet”, nr. 1, 1929, 153–154.
- Alibeman Eghbali Zarch, *Dicționar român-persan și persan-român cu ghid de conversație român- englez-persan*, 2003, Editura Semne din București
- G. Lazard, *Dictionnaire persan-français*, Teheran, 1990.
- Morteza Moallem, *Nouveau dictionnaire persan-français*, Teheran, 1960.
- M.N. Osmanov ș. a., *Persidsko-ruskij slovar*, Moscova, 1970.
- Babak Parsa Motlagh, *Dicționar român-persan*, Teheran, 1994.
- C. Poghir, *Irano-daco-romanica*, „Studia et Acta Orientalia”, VIII, 1971, 25–28.
- A. Riza, *Concordances lexicales entre éléments roumaines anciens et éléments relevant des aires iraniennes et caucasienne*, SAO, VIII, 1971, 29–44.
- Al. Rosetti, *Vestiges de la langue scyto-sarmate*, Mélanges de linguistique et philologie, Bucarest, 1947, 357–37; id. *Istoria limbii române de la origini până în secolul al XVII-lea*, București, 1968.
- G.H. Sadri Afshar, *Farhang-e farsi emruz (A Dictionary of Contemporary Persian Language)*, Teheran, Kaleme Publisher, 1999.
- N.I. Simache, Paul D. Popescu, *Un orientalist ploieștean, Gh. Popescu-Ciocănel*, Muzeul de Istorie al Județului Prahova, 1969.
- I. Șiadbei, *Contribuții la studiul latinei orientale*, SCL, IX, 1960, 187–190.

SOME REMARKS OF THE PERSIAN-ROMANIAN BILINGUAL LEXICOGRAPHY

(Abstract)

The purpose of this article is to explore the subject of Persian dictionaries and bilingual Persian-Romanian dictionaries.

We started with the review of the most important dictionaries of the Persian Language. Bilingual Persian-Romanian lexicography are scarce. They are written by Persian authors who studied in our country.

The most important project belongs to prof. V. Bageacu who taught Persian language and literature at the University of Bucharest. This Persian-Romanian dictionary is a modern work containing a great number of entries which will interest not only specialists but everyone who wants to learn Persian language and culture.

Cuvinte-cheie: dicționar, lexicografie, lexic, bilingv, persană, terminologie.

Key words: dictionary, lexicography, vocabulary, bilingual, Persian, terminology.

*Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”,
București, Calea 13 Septembrie, nr. 13*